

Asia: VN/18750/2022

Hallituksen esitys kotoutumisen edistämisestä annetun lain ja kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain muuttamisesta (tilapäinen suojelu)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

LAUSUNTO

Porin kaupungille on saapunut työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö liittyen kotoutumisen edistämisestä annetun lain ja kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain muuttamisesta koskemaan tilapäistä suojelua.

Lakimuutos on tärkeä ja Porin kaupunki kiittääkin mahdollisuudesta antaa lausunto hallituksen esitykseen.

Porin kaupunki kannattaa esitystä, jolla pyritään turvaamaan Ukrainasta sotaa pakenevien henkilöiden kotoutumista edistävien palveluiden järjestäminen kunnissa ja hyvinvointialueilla, ja joka mahdollistaa kustannusten korvaaminen kunnille ja hyvinvointialueille valtion varoista palveluiden järjestämisestä niiden tilapäistä suojelua saavien osalta, joille on myönnetty kotikunta.

Porin kaupunki pitää tärkeänä erityisesti esityksen tavoitteita turvata ilman huoltajaa maassa asuvien tilapäistä suojelua saavien lasten ja nuorten asuminen ja tuen palvelut, samoin kuin ilman huoltajaa alaikäisenä maahan tullut kiintiöpakolainen tai kansainvälistä suojelua saava lapsi tai nuori.

Esityksen sivulla 10 todetaan, että joka kolmas Suomeen paenneista ukrainalaisista tietää jo tässä vaiheessa jäävänsä Suomeen asumaan, vaikka sota päättyisi, ja että arvioiden mukaan lähikuukausina vain hyvin pieni osa on palaamassa takaisin.

Näiden tietojen perusteella olisi hyvä jo tässä vaiheessa miettiä perheenyhdistämiseen liittyvät asiat; on hyvin todennäköistä, että kotikunnan saanut Suomeen asumaan jäävä henkilö hakee perheenyhdistämistä. Tämä palvelun tarve saattaa konkretisoitua lähivuosina ja vaatia kunnilta ammattitaitoa ja resursseja hakemusten tekemisen/neuvonnan parissa.

Kotikuntastatuksen saaminen selkeyttäisi varmasti tilannetta. Toisaalta kunnan näkökulmasta jäänee hieman epäselväksi kuinka suuri henkilömäärä kuntaan jää. Liikkumisvapauden ymmärretään hyvin, mutta voisiko lainsäädännön osalta tai toimenpitein tukea sitä, että henkilöt jäisivät vastaanottopalveluiden alueelle (esim. Satakunnan alueelle) ainakin joksikin aikaa.

Kuntaan osoittaminen

Esityksen sivulla 17 mainitaan, että kuntapaikoille osoitettaisiin kiintiöpakolaiset ja haavoittuvassa asemassa olevat luvansaaneet turvapaikanhakijat, jotka eivät pysty siirtymään vastaanottokeskuksesta kuntaan vastaanottokeskuksen tukitoimia käyttäen tai vaan tarvitsevat enemmän tukea ja kunnan järjestämän asunnon: erityisesti alaikäiset, ilman huoltajaa tulleet luvansaaneet turvapaikanhakijat, sairaat, vammaiset, ikääntyneet sekä yksinhuoltajaperheet. Esityksestä mainitun Maahanmuuttoviraston 27.6.2022 tilannekuvan mukaan tilapäistä suojelua saavista noin kolmasosa on alle 18-vuotiaita ja aikuisista on naisia 75 % eli oletettavasti Ukrainasta paenneiden joukossa on tällä hetkellä paljon yksinhuoltajaitejä.

Otettava myös huomioon, että arvion mukaan seuraavat tulijat tulevat yhä kovemmissa olosuhteista. Porin alueen PTSD-hoitokyky on rajallinen eli on tukeuduttu Tampere/Turku ja tulee varmaankin aiheuttamaan lisäkustannuksia myös Satakunnan alueella.

Hyvinvointialueiden on huolehdittava sosiaali- ja terveystalouden riittävydestä; oltava valmiuksia haavoittuvassa asemassa olevien palvelutarpeisiin. Näin ollen vastaanoton varautumisessa ja päätöksenteossa hyvinvointialueen rooli on yhtä tärkeä kuin kunnan. Kunnan ja hyvinvointialueen yhdyspintatyö nousee keskeiseksi ja sitä on tuettava myös valtion taholta.

Valtion korvaus kunnalle tai hyvinvointialueelle

Esityksen 44 §:ssä esitetään kunnille ja hyvinvointialueille korvauksia tilapäistä suojelua saavien palveluiden järjestämiseen.

Porin kaupunki pitää hyvinkin tarpeellisena, että Ukrainasta sotaa pakenevat ja tilapäistä suojelua saavat, joille on myönnetty kotikunta, lisätään valtion korvausten piiriin ja että kustannuksia korvataan samoin perustein kuin kansainvälistä suojelua saavan henkilön palveluiden kustannuksia korvataan.

Esityksessä arvioidaan, että korvauspäätösten ja –hakemusten määrän kasvaessa ELY-keskuksiin ja KEHA-keskukseen rekrytoidaan lisää tilapäistä henkilökuntaa.

Tilapäisen suojelun saaneiden siirtyminen vastaanottopalveluiden piiristä kuntien ja hyvinvointialueiden palveluiden piiriin tulee vaatimaan lisäresursointia myös kunnilta ja hyvinvointialueilta. Osa kunnista on uuden tilanteen edessä, kun aiemmin kotoutumispalveluita ja korvaushakemuksia/-sopimuksia hoitanut osaava henkilökunta siirtyy hyvinvointialueelle 1.1.2023.

Sotatilanteen pitkittyminen vaikuttaa ihmisen hyvinvointiin ja oireiluun, myös palvelutarpeisiin. Hyvinvointialueiden työmäärä korvaushakemusasioissa kasvaisi, johtuen tilapäisen suojelun saaneiden kokonaismäärästä sekä sosiaali- ja terveystalveluiden kustannusten selvitys-/ koonti-/hakemustyöstä.

Rahoituksen osalta päivähoito- ja koulutuspaikkojen turvaamiseen tulisi varmistaa uuden henkilöstön rekrytointi, tila- ja materiaalitartpeet. Jos valtio maksaa kustannukset vasta kahden vuoden päästä voi tämä aiheuttaa jonkin kunnan osa-alueen toiminnasta luopumisen/vähentämisen. Voisiko tässä jotenkin ajatella, että kustannukset voisi saada etupainotteisesti??

Uudistus on tarpeellinen ja selkeyttää toimintaa ja rahoitusta. Toteutusaikataulu on nopea ja sitoo kuntien resursseja ml. rahoitusta (= lainaa valtiolle).

Porin kaupunki katsoo, että kunnilla ja hyvinvointialueilla tulee olla riittävästi resursseja niin palveluiden järjestämiseen, että hallinnointityöhön korvausten hakemisessa. Tehtävien hoitaminen vaatii myös erityisosaamista sekä kunnassa että hyvinvointialueella, joten koulutusta ja yhteneväisiä toimintamenetelmiä tulisi löytää ja niidenkin järjestäminen vaatii resursointia.

Yleiset kommentit kotoutumislakia koskevaan lakiehdotukseen

Turvallisuuteen liittyen: pohdittava, miten tämä uudistus vaikuttaa ukrainalaisten ja venäläisten; ukrainalaisten ja suomalaisten; ukrainalaisten ja muiden pakolaisten välisiin suhteisiin sekä yhteiskuntarauhan osatekijöihin. Uudistuksen viestintä on tehtävä siten, että mahdollisilta kärjistyksiltä vältyttäisiin. Jo nyt pienessä mittakaavassa on havaittu kotimaisten vähävaraisten ja ukrainalaisten välistä mielipahaa, mutta tämä on toistaiseksi ollut pientä ja tekijöihin on puututtu.

Kaiken kaikkiaan tämä lakiluonnos täyttää Porin näkökulmasta sille asetetut tavoitteet. Keskeinen tavoite eli Ukrainasta sotaa pakenevien henkilöiden kotoutumista edistävien palveluiden järjestämisen turvaaminen kunnissa ja hyvinvointialueilla, on nostettu monipuolisesti esille ja siihen on pohdittu useita keinoja, joilla tavoitteeseen päästään. Myös Ukrainasta sotaa pakenevilla henkilöillä kotoutumisprosessin tärkeä vaihe on suomen kielen oppiminen ja tämän lakimuutoksen myötä tilanne varmasti paranee. Pori pitää myös tärkeänä, että ihmiskaupan uhrien tilanne tunnistetaan erilaisissa kunnan ja hyvinvointialueen palveluverkostoissa yhä nopeammin ja siten palveluiden piiriin ohjautuminen toteutuu entistä varhaisemmassa vaiheessa.

Porissa 3.8.2022

Kim Su
Porin kaupunki